

Tillägg till översiktsplan Östersund 2040

KULTURMILJÖPROGRAM ETAPP 2

YTTRE STADSDELAR OCH TÄTORTER

Östersunds kommun

SAMRÅDSREDOGÖRELSE

Kulturmiljöprogrammet etapp 2 har varit utsänt för samråd under tiden 20 mars – 11 juni 2021. Samrådshandlingarna utgjordes av information på Östersunds kommuns hemsida, webb-sidan "Kulturmiljöwebben" <https://www.ostersund.se/bygga-bo-och-miljo/kulturmiljoprogrammet.html> samt annonser i lokaltidningarna. Kulturmiljöprogrammet är ett tillägg till Östersunds översiktsplan 2040.

Annons om samrådet var införd i ortstidningarna den 20 mars 2021.

SAMRÅDSYTTRANDEN

Fem skriftliga yttranden har kommit in till miljö- och samhällsnämnden. Yttrandena refereras nedan.

Statliga och regionala myndigheter och organisationer

Länsstyrelsen svarade för både etapp 2 och 3 i samma yttrande 2021-06-09):

Länsstyrelsen ser positivt på att kommunen tagit fram ett digitalt kulturmiljöprogram med välarbetade och gedigna beskrivningar av de kulturmiljöer som berörs. Programmet är informativt och intressant på många sätt. Länsstyrelsen lämnar nedan synpunkter på programmet.

Undersökning om betydande miljöpåverkan

Vid upprättande av planer eller program ska undersökning genomföras för att undersöka om ett genomförande av planen eller programmet kan antas medföra en betydande miljöpåverkan enligt 6 kap 5 § miljöbalken (1998:808). Länsstyrelsen kan av tillhandahållet material inte utläsa att en undersökning om betydande miljöpåverkan genomförts för programmet.

Riksintresse kulturmiljö

Länsstyrelsen saknar kommunens redogörelse i kulturmiljöprogrammet för hur riksintresse för kulturmiljövården ska tillgodoses i enlighet med 3 kap. 4 § plan- och bygglagen, PBL (2010:900). Kommunen beskriver i nuvarande kommuntäckande översiktsplan att man i kommande kulturmiljöprogram för landsbygden avser närmare precisera hur riksintressen ska tas tillvara. Av nuvarande förslag till kulturmiljöprogram hänvisar kommunen endast till en generell beskrivning av riksintressen för kulturmiljövård och vad lagstiftningen säger om dessa. Länsstyrelsen efterfrågar kommunens beskrivning av de riksintressanta miljöer som berörs av programmet samt

kommunens ställningstaganden som anger hur dessa ska tillgodoses, i enlighet med översiktsplanens intention.

Innehåll och upplägg

Inledningsvis har Länsstyrelsen något svårt att navigera i kulturmiljöwebben. Vissa av länkarna i webben leder till PDF:er utan tydlig avsändare, och det är ibland svårt att utläsa vad som skiljer kommunens egentliga kulturmiljöprogram från underlagsmaterial, allmän information på kommunens hemsida och så vidare.

Länsstyrelsen efterfrågar också ett tydliggörande av till vilket syfte kulturmiljöprogrammet tagits fram. Av underrättelse till samråd framgår att det handlar om ett tillägg till översiktsplanen men på flera ställen nämns att programmet är en fördjupning av översiktsplanen. Av vad Länsstyrelsen kan utläsa verkar det dock snarare handla om ett kunskapsunderlag till översiktsplanen. Om tanken är att kulturmiljöprogrammet ska vara en del av kommunens översiktsplan så bör det, enligt Länsstyrelsens uppfattning, tydliggöras vad som är kommunens strategiska målsättning med de kulturmiljöer som framgår av programmet. Programmet bör också utmynna i ställningstaganden för hur kommunen tänker sig att kulturmiljöerna säkerställs, bevaras och utvecklas.

Vidare konstaterar Länsstyrelsen att flera miljöer och byggnader av kulturhistoriskt intresse inte är utpekade i programmet, exempelvis Furulund. Eftersom vissa områden av kulturhistoriskt intresse inte pekats ut i programmet vore det önskvärt med en redogörelse för hur avgränsningen av arbetet sett ut och hur urvalsprocessen gått till. Något som skulle ge programmet större transparens.

Länsstyrelsen har noterat att främst äldre bebyggelse lyfts i programmet och anser att det därför är särskilt viktigt att kommunen tydliggör att varsamhetskraven i PBL gäller all bebyggelse. Annars finns en risk att fastighetsägare, handläggare, politiker och allmänhet får uppfattningen att varsamhetskraven enbart gäller utpekade byggnader i kulturmiljöprogrammet. Det som efterfrågas ovan framgår tydligt om man klickar in på länken Kulturhistoriska byggnader och kulturmiljö. Länsstyrelsen ser gärna att aspekten framgår tydligt utan att behöva klicka sig vidare till kommunens hemsida.

Samiska kulturmiljöer

Det är positivt att programmet beskriver samiska kulturmiljöer. Sametinget lyfter i sitt yttrande synpunkter på programmet. Sametingets yttrande bifogas som bilaga.

Naturvärden

Varför bygder har utvecklats har bland annat att göra med de naturgeografiska förutsättningar som finns på platsen och olika typer av brukande ger olika typer av naturvärden. Länsstyrelsen anser att det därför vore givande med en koppling i programmet mellan kulturmiljöerna och naturmiljön. Ett exempel på en sådan koppling skulle kunna vara

fäbodvallarnas betydelse för naturvärden och biologiskt kulturarv. Brunflobygdens mycket rika kulturhistoria skulle exempelvis gå att väva samman med naturvärdena och brukshistoriken.

Kommentar: Undersökning av betydande miljöpåverkan har skett efter samrådet. Samhällsbyggnad anser att ingen betydande miljöpåverkan bedöms uppkomma som konsekvens av kulturmiljöprogrammet Etapp 2. Någon miljökonsekvensbeskrivning behövs därför inte upprättas.

Information angående riksintressen har kompletterats efter samrådet. En översyn har gjorts av länkar och PDF:er.

Ett tydliggörande kring kulturmiljöprogrammets syfte och status har gjorts. Hur kommunen ställer sig till hur miljöerna ska tas bevaras, tas tillvara och utvecklas framgår i dokumentet ”Konsekvenser av klassificering av kulturmiljövärden” som är en del av kulturmiljöprogrammet.

Ett urval av miljöer har gjorts i samråd med Jamtli. Programmet har förtydligats med att inventeringen inte är heltäckande. En bebyggelseinventering är ett långsiktigt och pågående arbete och därför kan vissa miljöer eller byggnader saknas.

Programmet har förtydligats med information om varsamhet mm. enligt länsstyrelsens önskemål.

Kommunen har gjort en avvägning i detta skede att inte lyfta fram naturvärden och biologiskt kulturarv i kulturmiljöprogrammet.

Såmediggi svarade för både etapp 2 och 3 (Sametinget 2021-06-09)

Sametinget i Sverige är både en statlig myndighet och ett folkvalt samiskt parlament. Sametingets syfte är att förbättra de svenska samernas möjligheter som urfolk att bevara och utveckla sin kultur. Sametingets uppgift är att medverka i samhällsplaneringen och bevaka att samiska behov beaktas – däribland renskötselns intressen – vid nyttjandet av mark och vatten. Sametinget har fått möjlighet att yttra sig och lämnar följande synpunkter.

Östersunds kommun har ställt ut Tillägg till översiktsplanen- Kulturmiljöprogrammet etapp 2 och 3, där de har utformat Kulturmiljöwebben digitalt. Där finns samiska kulturmiljöer beskrivna om hur samer i dåtid och nutid använt/använder och bebott/bebor markerna. Bilder finns utlagda på samiska byggnader samt samer i olika sammanhang och miljöer. Kommunen hänvisar till det sydsamiska kulturcentret Gaaltije för frågor relaterade till det samiska samhället.

Sametinget anser att det är lätt att leta sig fram på Kulturmiljöwebben och att det väcker ett intresse att veta mer om samerna och den samiska kulturmiljön. Vi anser att kommunen tillgodoser det samiska allmänna intresset för kulturmiljön genom tillägget till översiktsplanen. För en djupare granskning om detaljer rekommenderar vi att Länsstyrelsen

samråder med de berörda samerna/samebyarna samt Gaaltije, eftersom de bär den traditionella samiska kunskapen inom kommunen. Vi bedömer att kommunen visar hur de tillgodoser riksintresseområden för rennäringen enligt 3 kap. 5 § miljöbalken, i den övriga översiktsplanen.

Kommentar:

Synpunkterna noteras. Samtliga samebyar som verkar inom Östersunds kommun har fått möjlighet att yttra sig över kulturmiljöprogrammet. Inga synpunkter har inkommit.

Jamtli svarade för både etapp 2 och 3 (2021-06-11)

Som helhet är förslaget till kulturmiljöprogrammet både ambitiöst och genomarbetat och Jamtli ser mycket positivt på det. Det kräver dock en del korrektur och kompletteringar. Nedanstående är några exempel på detta.

Vid stickprov av de länkar som finns noterade vi att det fanns de som pekar fel. Flera av de vi tidigare testat har nu tagits bort, dvs då man klickar på en miljö/Läs mer där man tidigare kunde hamna i en helt annan socken. Med tanke på alla länkar som finns bör detta nogsnamt gås igenom.

Under Särskilt värdefulla byggnader/bilder på byggnaderna är informationen lite väl sparsmakad. Som exempel kan nämnas byggnadsminnet Fjällandet 1:26 där bildtexten endast anger att det är Fjällandets badhus. Underlag finns för att ge en kortare text som förklarar varför ett i sig oansenligt badhus har byggnadsminnesklass. Ett annat exempel är portlidret på Klösta 3:2 där det t ex kan nämnas att det är daterat till 1543-44. Utökad information skulle sannolikt betyda mycket för att öka förståelsen för varför vissa byggnader har ett kulturhistoriskt värde och därmed kräver särskild omtanke och vård.

Byggnadsminnet Sommarhagen finns inte upptaget som byggnadsminne under Frösö socken. Vid sökning på orten Frösön/Härke/Särskilt värdefulla byggnader länkas man till Frösö Park.

En samlad lista över samtliga byggnadsminnen vore önskvärt.

Även tätorten Lit (Inte bara Brunflo) har sina rötter i järnåldern med flera rika gravfynd mitt i samhället vilket bör nämnas.

Under rubriken Värdefulla byggnader (här exemplet Lit) står att ”Här hittar du alla byggnader i Lit socken som vi bedömt som värdefulla...”. Efterföljande stycke påpekar att alla byggnader inte är inventerade varför det kan finnas fler byggnader med kulturhistoriskt värde. En bättre formulering vore att: *Här hittar du de byggnader som vi hittills bedömt som värdefulla. Landsbygdens byggnader är inte färdiginventerade varför det mycket väl kan finnas byggnader som är särskilt värdefull även om de inte finns med på denna lista.*

Det kan vara bra att vara övertydlig med att listan inte är komplett och att byggnadsinventering är ett långsiktigt och pågående arbete. Risken finns

annars att den som läser tolkar listan bokstavigt. När det gäller Lit och Häggenås känner man lokalt till både huvudbyggnaden på Klöstanäs respektive bruksmiljön vid Högfors varför det kan verka lite förvånande att de ej finns med i listan. Detta kan undvikas med en annan ingress under rubriken Värdefulla byggnader.

Under Landsbygden finns en karta med de olika kulturhistoriskt värdefulla miljöerna. Dessa redovisas sockenvis. Det vore tydligare om det på underlagskartan var markerat sockengränsen. Nu ligger alla miljöer inom avgränsningen Östersunds kommun vilket försvårar sökandet eftersom man lätt klickar på en miljö som inte återfinns under den socken man är inne på.

Ovanstående är exempel på sådant vi menar bör ses över.

Kommentar:

Beträffande brister i länkar se kommentar till länsstyrelsen. Programmet har justerats efter Jamtlis synpunkter.

Övriga organisationer, företag och enskilda

Emma Lidar (2021-06-09) Jag har följande anmärkningar och frågor: Bra sak: Kul att läsa och bra att ni gör det!

Ska ändras: Värdefulla byggnader i Fåker Klass B: Fastigheten Näs-Ålsta 3:13 Bostadshuset brann upp tidigare i år. Kanske att uthuset Näs-Ålsta 3:14 finns kvar, men det får ni kolla upp.

Ska läggas till, inkl en fråga: Värdefulla byggnader utanför miljö i Näs socken: Stenstugan Näs-Bleka 1:10. Tjänar som hembygdsgård för Näs hembyggsförening med mycket bra verksamhet. Dock så har man byggt en stor modern altan av tryckimpregnerat trä på baksidan. Denna är bra för fikastunder och sammankomster såklart men passar inte alls in i stil med denna byggnad. Har ni något att säga till om där? Kan ni lägga med anvisningar i kulturmiljöprogrammet vad man bör/inte bör göra med dessa värdefulla byggnader?

Dåligt om tillvägagångssättet: Kulturmiljöprogrammet har diskuterats litegrann på Fåkers facebookgrupp. Kommentarer från fastighetsägare har varit positiva till kulturmiljöprogrammet men att de känner det olustigt att ni smugit in på gårdarna utan att kontakta dem. Det känns som ett intrång och att ni borde säga till innan ni är där och tar bilder.

Kommentar:

Näs-Ålsta 3:13 tas bort från kulturmiljöprogrammet.

I kulturmiljöprogrammet tydliggörs vad som gäller vid ändring/tillägg av byggnader eller kulturmiljöer som pekats ut. Inventeringen i Fåker utfördes 2016. Kommunen tar till sig av den framförda kritiken.

Privatperson Tore Petterson 2021-03-20

Tittar på orten Tandsbyn och reagerar över att av den industri som omnämns så nämns inte tryckeriet som levde mellan 1944 och fram till årsskiftet 2020-2021 och som mest hade över 80 anställda.

Kommentar:

Texten kring Tandsbyn kompletteras.

Justeringar

Redaktionella ändringar såsom till exempel tillägg av kartor där dessa fattats har gjorts samt förtydliganden/justeringar har gjorts enligt inkomna synpunkter.

STÄLLNINGSTAGANDE

Med anledning av samrådet föreslås Kulturmiljöprogrammet Etapp 2 ändras enligt ovan och därefter ställas ut.

Behovsbedömning

Samhällsbyggnad anser att ingen betydande miljöpåverkan bedöms uppkomma som konsekvens av kulturmiljöprogrammet Etapp 2. Någon miljökonsekvensbeskrivning behövs därför inte upprättas.

Som underlag för bedömningen har bedömningskriterierna i förordningen om miljökonsekvensbeskrivningar använts. Under samrådet har inga synpunkter kommit in som utgör skäl för en annan bedömning.

MEDVERKANDE TJÄNSTEMÄN

Östersund den 27 januari 2022

Maria Boberg
Stadsarkitekt

Jenny Dahlén Vestlund
Bygglovarkitekt